

HÅRET DROGS UPP MED ROTEN VID KLIPPNING MED MASKIN

Hilda Dorotea fick några lättsammare år sedan hon och Karl Johan flyttat från färjkarlstugan.

□ På berget, just ovanför Högsbölearmen finns ännu i dag en liten timrad stuga, som på den tiden var bebodd av en gammal man. Han hade i sin ungdom varit soldat och hade erhållit det pampiga soldatnamnet Harnesk. Något som han så gärna velat bli av med därför att det fina namnet förvanskades på bygdemålet. Han fick heta Hanisken, som ju lät mindre trevligt och väl närmast kändes som ett öknamn. Ofta gick det så med de gamla mustiga soldatnamnen, vilket troligen har varit en bidragande orsak till att de nästan helt försvunnit.

Efter Harnesks bortgång kom Charles och bosatte sej i stugan. Charles hade seglat på de stora haven ända sedan ungdomen och endast med segelfartyg så när som på en fyra månades period, då han — mot sin vilja — var ombord på ett ångfartyg.

På gamla dar hade han mönstrat av för gott och bodde i den lilla stugan med utsikt över älven och inloppet. Han flätade korgar och sålde och ibland fanns det väl annat arbete han kunde få. "Värst mot sej själv" var det allmänna omdömet om Charles, därför att han då tillfälle gavs tog ett eller flera glas och fick lust att sjunga något på utrikiska. Var han då i stan tog konstapel Wallerström honom med att sova i rådhusets finka.

Skrivaren minns Charles som en stor berättare från sina årtionden på haven. Det var inte ofta han berättade men det var stunder då allt annat glömdes.

En gång visade Charles sitt yrkeskunnande vid färjstället. Det var höst och kraftig ström i älven med isgång. Man lyckades inte få ner vajern efter färjan tillräckligt snabbt, varför den fastnade och till sist brast.

Charles tillkallades och gjorde en långsplits på vajern, som röjde kunnande.

□ PERSONLIGHETER

Många färgstarka personligheter passerade Pitsund. En av dessa var sågverkspatronen och industrimag-naten Enhörning från Sundsvall, som kom varje år på sina inspektions- och affärsresor. Han var långt ifrån välklädd. Det berättades att en trävaruman, som aldrig råkat Enhörning förut, skulle sammanträffa med denne i Piteå. Till någon som kände Enhörning ställdes frågan: — Hur kan man känna igen honom? Svaret blev:

Att vandra genom den stora stenlabyrinten på Stenskar hörde till traditionerna.

— Den sämst klädde du ser på Statt, det är Enhörning.

□ DOMPROST BILHANDLARE

En annan var domprosten Hansson från Luleå, som själv körde bil och även en tid sålde bilar i Luleå. Något som dåvarande biskop Olof Bergqvist inte gillade något vidare, enligt vad som sas. En gång, då Hansson passerade Pitsunds färjan, var det en dam i bilen som bjöd oss och

Värre var det kanske för pappa Karl Johan, när skräddare Otto Lundström i backen ovanför färjstugan skulle klippa honom. Skräddaren hade just börjat klippa med en vanlig sax, då en bit överst på örat klipptes bort. Karl Johan ilsknade till och gick hem direkt svårt blodande. Sedan blev det för Hilda Dorotea att försöka ansa kaulusen.

□ **ATMOSFÄR**
Ett stort folknöje på den

tarna en egen atmosfär som inte kan beskrivas. Även i stugorna fanns denna blandning av lukter.

Man kom dit med segelbåt eller kanske motorbåt och vid något tillfälle bogserade Wirén en träpräm, som runt om var klädd med ungbjörkar, med hela sällskap från Piteå, som någon gång på natten anträdde återfärden. Ett dragspel var självskrivet, man sjöng och försökte kanske dansa på det ojämna underla-

ERIC NYBERG:

Minnen från Pitsund

I dag berättar Eric Nyberg, Broby, om hur den nästan halvsekellånga Nybergska färjepoken i Pitsund år 1925 nådde sitt slut. Karl Johan och hans kära Hilda Dorotea drog sig med ålderns rätt tillbaka och ingen av sönerna var beredd att ta över ansvaret för trafiken över Pitsundet. Efter några år av en mera stillsam tillvaro i en stuga på sonen Ernsts ägor i Högsböle gick de gamla ur tiden. De bars till gravnen i Hortlax av sex söner, tacksamt bevarade i ljusst minne.

även Hansson på bananer. Hansson sa då ganska barskt: — Vet du inte att jag inte ätersåpa?

□ SKULD-KÄNSLOR

Domprosten var storväxt och hade nästan alltid en krokig pipa i munnen. En gång efter överfärjningen ville bilmotorn inte starta. Hansson vevade energiskt, pipan slog emot och spetsen bröts. Pojken tog upp bitarna, varefter domprosten sa: — Om du hållit den innan så hade den varit hel.

Det var förstas inte illa menat men pojken kände sej nästan skyldig till att pipan gått sönder.

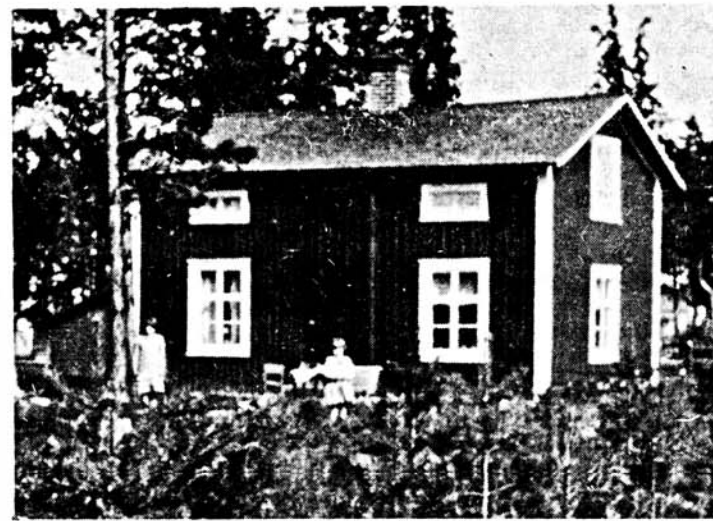
Någon gång måste både yngre och äldre manfolk låta klippa sej även på den tiden. Det skedde hos snickare Fahlman i Slammermora på logen, där han byggde båtar på vintrarna. Fahlman hade en sorts klippare, som han knep på. Det kostade inte många ören att bli klippt, men det var ett lidande. Klipparen sa "tjifs, tjifs" och så satt den fast i håret. Innan den var loss hade många strån åkt upp med rötterna. Till sist var det färdigt och man kunde torka bort tårar och snor.

tiden var att på somrarna åka till Stenskar. Där bodde ett rätt stort antal fiskare med sina familjer i små stugor med öppen spis. Sjöbodarnas antal var lika med stugornas och vid sjöbodarnas väggar, i solgasset, stod rader av trä-tunnor som skulle bli surströmming. Doften var något stark om man kom för nära men gav åt omgivningen tillsammans med nät på tork, träträgen, fiskfjällen och bät-

get. Fort gick det inte men jaktet var inte utbrett på den tiden.

□ LABYRINT

På skäret finns, hoppas jag, ännu kvar en rätt stor labyrint lagd av runda stenar. Enligt sägnen skulle den vara lagd någon gång i tiden av skeppsbrutna sjömän. Den skulle förstas besökaren gå igenom och det kunde vara rätt besvärligt.

Från stugan i Högsböle kunde de gamla höra brusnet från havet.

AVSKEDSGÅVA EFTER 44 ÅR 150 KRONOR

□ Det råde en stämning av uppbrott i färjkarlstugan. Karl Johan var gammal och ingen av sönerna ville höra talas om ett övertagande.

Allmänt i bygden var man övertygad om att Nybergs skulle komma att fortsätta. Alltid någon av sönerna skulle bli färjkarl.

Allvaret bakom sönernas beslut fick man klart för sej då färjkarlssysslan första gången utannonserades. Ingen sökande anmälde sej. Vid ny annonsering, något senare, anmälde sig ett flertal sökande.

En stuga hade byggts åt de gamla på sonen Ernsts mark i Högsböle. Djuren skulle avyttras, redskapen skulle bort och många ting måste ordnas.

Utän överdrift kan sägas att det var en svår tid för de gamla. Under en tidrymd av 46 år hade Pitsund varit deras. Där hade de upplevt armodets alla schatteringar. Färjkarlstorpet hade odlats upp från i början knappt ett kofoder till ett par tre kor och häst. Lador och åbyggnader hade uppförts. Man hade fått se den stora barnskaran

växa upp till respekterade medborgare.

Vare sig Hilda Dorotea eller Karl Johan hade fått någon som helst skolutbildning men detta till trots kunde båda läsa. Skrivkonsten däremot inskränkte sig till det egna namnet.

Hilda Doroteas inneboende klokhet och varma gudstro var en källa till stor resning. Ett av hennes fina uttryck var: "Föstra barn kan inga föräldrar, om inte barnen kan föstra sig själva. Föräldrar kan bara visa vägen".

Karl Johan var en mera kärv natur, som ibland kunde uttrycka sej burdust. Men en arbets- och pliktmänniska var han som respekterades av både hög och låg.

□ ÅRET VAR 1925

Det som av någon kallats den Nybergska färjepoken i Pitsund var slut. Den varade i 44 år. Året var 1925. Karl Johan hade hos vägstyrelsen begärt att vissa byggnader, som han ägde, skulle få stå kvar tills vidare. Det beviljades men dessa byggnader skulle vara bortförda inom

Karl Johan kunde ta igen sej efter 44 år som färjkarl.

två år. Dessutom erhöll han en gratifikation på 150 kr för de många årens tjänst. De gamla fick nu en del år av stillhet.

Färjan och älven kunde de inte se längre men de kunde höra brusnet av Bottenviken.

Med något års mellanrum bars de ut till Hortlax kyrkogård av sönerna Algot, Herman, Tycko, Ernst, Frits och Eric.

SÖMNING RORSMAN VAKNADE I RYSSJA

□ Det största djupgående som Pite älven kunde trafikeras med var 18 fot vid medelvattenstånd. Fartyg med större djupgående lastade då uppe i älven till dess man kom i närheten av detta tal. Därefter måste man gå ut genom älven och förtöja vid Huvan, där man lastade fullt. Det som skulle lastas bogserades i träpråmar, öppna eller överbyggda, som då kallades "hotell". Det kunde hända att fartygen fick ligga och vänta på last om vädret var för hårt så att man inte kunde komma ut med pråmarna. Stuveriarbetarna fraktades ibland med en hel överbyggd miniatyrångbåt som hette Knubb. Båten betjänades av bara en man, som eldade, smorde och styrde.

gjordes, ångpannan eldades och Knubb kunde fortsätta sin avbrutna färd. Något försenad.

Vid ett tillfälle hade Knubb gått ut till Huvan på natten med någon av besättningen. På återfärden råkade den ensamme mannen somna. Knubb fortsatte med minskad fart allt eftersom ångtrycket sjönk. Och mannen sov gott.

Nu var det så att fiskare Johan Nyström på Småskärsudden arrenderade laxfiskevatten bakom Pitholmsarmen, där han hade en stor laxryssja som brukade vittjas varje morgon. Johan och någon av dottrarna, i regel Anna, rodde även denna morgon till ryssjan och fann en ångbåt innanför stängnätet med en sovande man ombord. Kraften i propellern hade inte varit så stor, varför skadorna på fiskeredskapet var ganska ringa. Den ovanliga "fångsten" lös-